

SETOMAA

ilmub aastast 1995

Sõnasabast kinni

Kui varem oli Setomaa peamiseks tõmbenumbriks Kõrvine Kuningriigipäev, siis sel aastal tundub, et populaarsust on hakanud koguma ka talvine talsipühade tähistamine. Kuidas muidu seletada seda suurt väliskülastajate hulka Petseri ja Obinitsa talsipidudel ning kõrgete ametiisikute tulva valdade vana-aastaõhtul Lüübnitsas. Tuntud pealinna-poliitikute sattumine rahvapidudele omab setomaalaste jaoks peale seltskonnauudisliku ka tõsisemat tähendust. Riigikogulaste ja ministrite kohalolek tähendab, et Setomaad on märgatud. Ja seega on suurem tõenäosus, et Setomaa probleeme lahendamise saab üleriigilisel tasandil vajaliku toetuse.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri Juhan Partsi lubadus, et Setomaa teed saavad riigi toel korda, on äärmiselt teravitav. On ju kehvad teelolud Setomaa üheks suurimaks mureks, mis õnneks on mõnest kohast hakanud järele andma. Oktoobrist sai avatud Orava-Meremäe suunaline mustkattega maantee ja nii mõnigi külavahe tee on saanud korralikumaks. Aga teha on veel palju ja veelgi rõõmustavam, et majandusministri koalitsioonipartner Riigikogu majanduskomisjoni esimees Urmas Klaas on selge sõnaga, nagu Lüübnitsas kuulda sai, Setomaa teedele raha eraldamise poolt.

Läinud aastal on Setomaal lõpule jõudnud mitu suurt projekti, mis on selgeks tunnistuseks, et piirkonna inimesed on tegutsemise tahet täis. Vaja on ainult natuke kaasa aidata.

Ka Petseri rajooni poolsed partnerid on näidanud üles koostöösoovi, hoolimata Eesti ja Vene pealinnade vaheliste suhete olukorrast. Kahepoolne koostöö on väljendunud käsitöölaadadel, kus on kokku saanud nii käsitöölised nii Eesti kui Venemaa poolel. Petseri kandi meistrid tulevad hea meelega Lindorale kauplema ning Värska ja Meremäe valla omad seevastu Irboskasse ja Petserisse, nagu ennemuiste. Seto kultuur on ju mõlemal pool kontrolljoont üks ja meie ühine väärtus, nagu märkis Petseri rajooni administratsioonijuhhi asetäitja Nina Kruglova. Edukask ülepiiri koostööst on viimasel ajal igal juhul olnud põhjust rohkem rääkida, kui piiriprobleemist.

VABANDUS

Eelmises ajalehenumbris ilmunud kirja «Piiride kaotamine seab ohtu meie kultuuri püsivusele» autor on Jüri Estam. Toimetuse vabandab autori nime kaotsimiseku pärast!

Lehte tegevä:

Toimetaja — Taro Igor, tel. 7954494, mob.5273985, e — post: igor.taro@setomaa.ee

Kiil — Sarvõ Öiõ

Makett ja külesäädmise — Taro Julia

Kirätsura: Nutovi Mirjam, Hörna Maar'a, Sarvõ Öiõ, Lillagu Anti, Riitsaare Evar, Saarestiku Teele, Linnamäe Lauri, Ilvese Aapo, Kauksi Ülle, Hörna Aare, Matvei Arvi, Raudoja Ahto

Välläandja: Setomaa Valdade Liit

Trükjä: AS Printall

Lehe ilmumist tugõva Setomaa Kultuuriprogramm

Kiri Kiroda: Igor Taro

Setomaa ajaleht

Laossina küla

64308 Mikitamäe vald

vai igor.taro@setomaa.ee

Toimõndusõl om õigus kirju toimõnda ja naid lühendä

Käsitüü Kogo on alles oma tee alguses

2007.a. oli MTÜ Seto Käsitüü Kogole (SKK) igati tegus ja kogemusterikas aasta. Noorelt organisatsioonilt nõudis nii mõnigi ettevõtmine tõsis pingutust. Arvan, et saime suures osas hakkama, aga ka õppimis — ja arenemisruumi on veel küllalt!

SKK asutati 18. juulil 2006. a. ja asutajaliikmeid oli 20. Täna naseks on meie 37 liikme hulgas 9 FIE — t, 6 OÜ — d, 4 MTÜ — d ja 18 käsitöömeistril või seto käsitööst huvitatut. Kui arvestada, et meie suurim ja aktiivsem kohalik käsitööselt «Kirävüü» Värskast koondab omakorda üle kolmekümne käsitöömeistri, võib öelda, et Kogo ühendab kokku 70 — 80 inimest üle terve Setomaa ja kaugemaltki.

Ilma toetajate ja koostööpartneriteta on väga raske hakkama saada. Õnneks on meil nii toetajaid, koostööpartnereid kui ka sõpru. Väga suure tõuke ülesetomaalisteks käsitööalasteks tegevusteks andis Setomaa Valdade Liidu poolt veetud projekt «Business meets culture in Setomaa».

Projekti eestikeelseks vasteks saigi algul «Seto Käsitüü Kogo», mille mõni kuu hiljem võttis endale nimeks ka tänane MTÜ. Sealt ka väike segadus nime suhtes, mistõttu projekti ja organisatsiooni on vahepeal segamini aetud ja üheks ettevõtmiseks peetud. Tegelikult on MTÜ elanud oma elu paralleelselt projektiga ja kui kaheaastane projekt lõppes 2007. a. ära, siis MTÜ Seto Käsitüü Kogo on alles oma tee alguses.

Olgu selle teema lõpetuseks lisatud, et Kogo lõi hoogsalt kaasa ka kõnealuse projekti tegevuste ellu viimisel. Kõige aktiivsemalt osalesime etnokaardi ja meistrite kataloogi koostamisel, seto käsitöö arengukava ja seto kaubamärgi statuudi väljatöötamisel. Riietasime ka kaks mannekeeni seto rahvarõivastesse ning pani-

SIGRE ANDRESSON

Seto Käsitüü Kogo juhatuse liige

Seto Käsitüü Kogo juhatuse liige Sigre Andresson kirjutab, et järjepideva kultuuri arengu saavad tagada ainult järeltulijad. Seetõttu on Kogo võtnud oma südameasjaks, et vanad tarkused ja oskused saaksid noortele edasi antud.

me aluse Obinitsa käsitööstudiote väljaarendamiseks.

Kogo põhikirjast tulenevalt on meie põhieesmärk seto traditsioonilisel käsitööl põhineva ettevõtluse arendamine seto käsitöötraditsiooni järjepidevuse ja säilitamise kaudu. Eesmärgi saavutamiseks oleme ette näinud erinevaid tegevusi.

Ühisturundus

Kogo püüab lisaks põllumajandusele ja turismindusele pakkuda kolmandat võimalust (Seto)maal endale elatist teenida. Teatavasti on tulu teenimiseks vaja müüa oma tooteid või teenuseid, mis algajal või väikeettevõtjal on tihti peale üsna keerukas, aega — ja muid ressursse nõudev.

✕✕✕ **Põhieesmärk on traditsioonilisel käsitööl põhineva ettevõtluse arendamine käsitöötraditsiooni järjepidevuse kaudu.**

Koos turustada on ju odavam — ühiselt laadadel — messidel käies saab kokku hoida transpordilt ja platsimaksult. Osalesime Saksamaal Grüne Woche messil, Keskaja laadal, Mardilaadadel nii Tallinnas kui ka Helsingis ja Antoniuse Gildi jõululaadal. Lisaks korraldasime ise Seto Kuningriigipäeva laata koos õpitubade (sepis, puutöö, tekstiil), laste mänguplatsi ning traditsioonilise toiduga. Saime väga palju positiivset tagasidet ning indu edasi tegutseda.

Koolitus

Viisime läbi Tootearenduskoolituse sarja, mille raames sai kuulata Kadi Pajupuu tootearenduskoolituse loengut, külastada Tallinnas Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liitu, Ulve-

Kangro meistriruba, Kärt Summatavveti ehtenäitus.

Sarja viimase osana külastasid Viljandi Kultuuriakadeemia tekstiilitudengid Setomaa muuseumi ja käsitöömeistreid, mille tulemusena valmis kaunis näitus kavanditest, joonistest ning seto ainelistest käsitööesemetest. Näitust on võimalik alates kevadest vaadata Obinitsa Seto Muuseumitarõs. Oktoobris korraldasime õppereisi Dalarna maakonda Rootsisis, kus tutvusime käsitööalase ettevõtlusega ja erinevate koostöövõimalustega.

Trükised

Ka esimene jälg paberile sai jätetud ja sügisest on meil olemas mõnus visiitkaart, mida huvilistele jagada.

Koostamisel on ka Käsitüü Kogot tutvustav voldik. Kavas on üle aasta hakata välja andma käsitööraamatute sarja. Avaraamatuks on Eesti Rahva Muuseumis leiduvate seto kõlavõõde raamat.

Järjepidevus

Kui pole järeltulijaid, pole ka järjepidevust! Seetõttu on Kogo võtnud oma südameasjaks, et vanad tarkused ja oskused saaksid noortele edasi antud. Kõigile neljale Setomaa koolile muretseti kangasteljed koos vajalike tarvikutega kuni lõimeni välja, lisaks veel kõlad, kaaruspaelahargid jms. Loodetavasti saab igal aastal olema vähemalt üks projekt, mis aitab Setomaa käsitööõpetajatel muuta seto käsitöö õpetamise lihtsamaks ja huvitavamaks.

Kogo tegevust läbiviimiseks oleme tuge saanud põhiliselt kahest programmist — Setomaa Kultuuriprogrammist ja Setomaa Arenguprogrammist. ■

Tähnäkene ja Pähnäkene: Laul ku' turism

«Tiät, Tähnäkene, ma' käve pääliinah ja sääliinarahvas laul Valgõst jänest. Ma' kulssi ja kulssi ja naksi mõtlõmma, õt laul või läbi ao ja inõmisi minnä' tõistsagamatsõst nii ku' käsitüügi'»

«Kuis nii. Ma' saa — ai' minkõstki' arvu, midä sa' siih kõnõlõt. Täks liinah k' auminõ om sullõ halvastõ mõonu'. Ma keedä sullõ hainats' aiu, sis nakat jal' nii kõnõlõmma ku' inne.»

«Tiivett joosi' külh. Võta' säält kaapast purgiga' mustiga sahvti ka', tuu om silmänägemisõlõ hüä. Liinah om nii pall' o pilisevat kraami õgal puul, õt silmi iih juuskva' no' ki' viil tsõõri'»

«Nii. Nii. Su' jutu pääle, ma' julga — ai' liina minnäki'»

«Õgas sa' sääli väiga k' aukigi'»

«Muidõ k' au — ui jah, a minno om kutsut hällülaula õdagulõ ja mõtli, õt lää õks, taha kullõlda', õt kuis tõõsõ' rahva' omma' ummi latsi magama laulnu'»

«Ait' umma. Väiga hüä ts' aileemekene oll.»

«Midä sa' innestä tuust Valgõst jänest kõnõli'?»

✕✕✕ **Targa' tahtva', õt tulõ nii kirota' kuis instituudih om vällä märgit. Mille mii' või-i' umma kiilt kirota' nii kuis meelüs?**

«Noh. Laulõti tuud ja peräst terve tii mõtli, õt ku' pall' o õks või laul tõistsagamatsõst minnä' ja kiä' tuud tõistsagamatsõst tege ja mäntse' omma' mii' laulu' kunagi' olnu'. Tuud Valghõt jänest sääliinah laulõti õnnõ killõ helüga' ja sõna' olli' kiräkiilde pant, mõni ütsik mii' muudu sõna oll jäänü' sisse ja tuugi' viganõ. Kuigi' hand' sak oll kullõlda'. Väest ommõgi' nii, õt ku' tahetas, õt turist ostasi' määnestki' käsitüüd, sis tuu tetäs sääne, õt turist joud osta' ja tälle miildüs. A tõõsõlt puult tähendäs tuu tuud, õt

mii' eis' pia — ai' tuust as' ast midägi', meele timmä vaia olõ — õi', tä om illos kaia', a timäga' olõ — õi' midägi' tetä'.

Ja paistus, õt lauluga' ka' om niisamata. Katõ vai kolmõ helü päält tõõsõ' laulta' mõista — ai' ja sõna' omma' rassõ' ja arvu hõste saia — ai' ja sis kiäki' vai läbi mitmidõ inõmistõ tetäs sõna' säntse', õt ka' liinainõmisõ mõistva' laulta'»

«Õigut kõnõlõt. No' saa ma' arvu. Niisamata om ka' vannu tandsaga'. Tsõõgata-minõ vai rütin tetäs tõistsagamatsõst, tetäs säntses nii ku' raadiost tulõ õga päiv ja üü. A meil om õks uma rütin nii tandsah ku' ka' laulah. Hallõ, õt tahetas õt kõik olõsi' ütesagamatsõ' ja lihtsaba'»

«Midägi' olõ — õi' tetä'. Nii om. Jovvat sa' kõiki koolta' ja kõigilõ üldä', õt meil om

uma kiil, uma' laulu' ja uma' tansõ' ja nuu' käävä' mii' kultuuri süsteemi muudu.»

«Pääle tuu k' au viil kõva vaiõlus, õt kuis tulõ kiil kirja panda'. Targa' tahtva', õt tulõ nii kirota' kuis instituudih om vällä märgit. A midä tuu meele lugõ? Mille mii' või — i' umma kiilt umma muudu kirota' vai nii kuis meele meelüs? Mille tõõsõ' tulõva' ütlemmä, õt piat näide muudu tegemä, muidõ om pokan kaia'?»

«Olõ kül' tuud juttu kuulnu'. Huulidsa pääl mii' lää — äi' kinkõlõgi' mano ja üttele — ei', õt mullõ su' rõiva' meelü — üi', a mille keele kirja pandmisõ man tuldas ütlemmä?»

«Noh, n' aus, n' aus. Õgas rahvast õks nii kerge kääntä' olõ — õi'. Ja laulami' mii' õks Valgõst jänest nii, kuis meele om opat ja viil parep, kui laulami' viil vanõbit laula, midä lauli' mii' vanavanaimä'»

«Täämbä' om puulpühä. Olõ — õi' siih midägi' lapata'. Sann vaja küttümmä panda'»

Sarvõ Öiõ